

KOMMENTAR

Et indblik i forskningskortlægningen *Effekt og pædagogisk indsats ved inklusion af børn med særlige behov i grundskolen*

Camilla Brørup Dyssegaard

Postdoc, Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning, Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), Aarhus Universitet

Michael Søgaard Larsen

Lektor, Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning, Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), Aarhus Universitet

Forskningskortlægningen *Effekt og pædagogisk indsats ved inklusion af børn med særlige behov i grundskolen*¹ er udarbejdet på baggrund af en samarbejdskontrakt mellem Ministeriet for Børn og Undervisning og Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning, Aarhus Universitet (DCU). På baggrund af forskningskortlægningen ved vi nu, at elever med særlige behov kan inkluderes i almenundervisningen med positivt fagligt og socialt udbytte, og at elever uden særlige behov kan have positivt fagligt og socialt udbytte, når elever med særlige behov inkluderes. 65 studier indgår i den endelige forskningskortlægning. Der er tale om første fase af en undersøgelse, der afsluttes sidst på året med en forskningssyntese.

Opgaven er følgelig at afdække, hvilke effektfulde metoder skolen kan tage i brug for at inkludere børn med særlige behov i den almindelige undervisning,

og hvilke effekter disse metoder kan forventes at have for de inkluderede elever og de øvrige elever i klassen. Dette kan formuleres i følgende reviewspørgsmål:

Hvad er effekten af, at man inkluderer børn med særlige behov i grundskolens almindelige undervisning, og hvilke pædagogiske metoder anvendt hertil viser sig at have positiv effekt?

Herunder er det hensigten at belyse følgende:

- Hvordan kan forskningen inden for området karakteriseres?
- Hvordan kan de interventioner og pædagogiske redskaber, herunder metoder, organisationsformer
- m.m., der identificeres som effektive, karakteriseres?
- På hvilken vis kan grundskolen inkludere elever med særlige behov i den almindelige undervisning,
- så alle elever får et positivt udbytte?

¹ Se <http://edu.au.dk/aktuelt/nyhed/artikel/viden-om-inklusion-er-nu-kortlagt/> (linket giver adgang til forskningskortlægningen i sin helhed).

Kortlægningen har til formål at give indsigt i effekten af inklusion af elever med særlige behov i den almindelige undervisning i grundskolen. Dette indbefatter her identifikation af undersøgelser med tilstrækkelig forskningsmæssig kvalitet på området. Det vil sige undersøgelser, hvis resultater kan give belæg for videnskabeligt baserede anvisninger til praksis. Først når arbejdet med en syntese er færdiggjort sidst på året, vil der komme en nærmere redegørelse for effektfulde metoder til inklusion.

Effektforskning om inklusion

Inklusion som forskningsfelt er teoretisk multidisciplinært. Inklusion er funderet på både pædagogiske, psykologiske og sociologiske teorier, hvor faktorer fra det brede teorifelt indgår. I den pædagogiske effektforskning anvendes forskellige former for eksperimentelle design. I dette kan indgå både kontrolgrupper, eksperimentalgrupper, samt tilfældig eller ikke-tilfældig fordeling af forsøgspersoner (elever) i kontrolgrupper og eksperimentalgrupper.

Evalueringen af en indsats eller intervention foregår ved at anvende før-, under- og eftermålinger, hvor udviklingen følges under forløbet. Målingerne kan bestå af testning med standardiserede prøver, vurderinger fra forældre, lærere, pædagoger og elever og ved klasserumsobservationer. Det er væsentligt i forhold til effektundersøgelser, at målingerne ikke kun består af faglige vurderinger, men også af vurderinger af sociale og personlige kompetencer og trivsel. Endvidere skal der være en redegørelse for indsatsen både i forhold til ledelse, organisering og ressourceforbrug. Kvasiekperimentelle og eksperimentelle undersøgelser kan suppleres med follow-back/follow-up-forløbsundersøgelser (gentagelse af undersøgelse på et senere tidspunkt for at se udviklingen).

Hofstetter og Alkin (2002) har systematisk gennemgået 30 års effektforskning med særligt henblik på

at vurdere, om der er en effekt af, at institutioner eller interventioner bliver evalueret. De fremhæver, at der ikke er enighed om, hvilke metoder eller hvilke fremgangsmåder der er bedst egnede til at udføre effektundersøgelser. De mener dog, at evalueringsresultater tydeligvis bidrager til at mindske usikkerhed og flytter fokus til de processer, der influerer på indsatserne.

I Danmark er specialpædagogiske indsatser knyttet til inklusion meget forskellige, og de er tilpasset de enkelte elever (Egelund og Tetler 2009). Der er stor forskel på, hvordan indsatserne ydes, og hvilke ressourcer der er til rådighed fra lærerteam til lærerteam og skole til skole. Det er derfor vanskeligt at udvælge internationale måleinstrumenter, hvor alle sider af elevforhold dækkes.

Behov for evidensinformerede undervisningsstrategier

Inklusion har været drøftet igennem de seneste 30 år. Det har været svært at få defineret, hvad inklusion specifikt kræver, eller hvilke interventioner der har en effekt i forhold til de enkelte elevers faglige og sociale udvikling. Indtil for få år siden har diskussionen om udviklingen af mere inkluderende kulturer på skoler primært haft en idealistisk og ideologisk niveau.

I de senere år har kommunerne i Danmark været i proces med at omsætte idealet om inklusion til praksis. I takt med at kommunerne og de enkelte skoler er i gang med at udvikle deres skoler i en inkluderende retning, er efterspørgslen på evidensinformerede strategier steget. Kommunerne står over for en stor udfordring i udviklingen af deres skoler, og i denne forbindelse har lærerne brug for adgang og kendskab til forskning om inklusion, således at de kan tage et evidensinformeret udgangspunkt i deres undervisningspraksis.

Evidensinformedede undervisningsstrategier defineres af Mitchell (2008, s. 1) som:

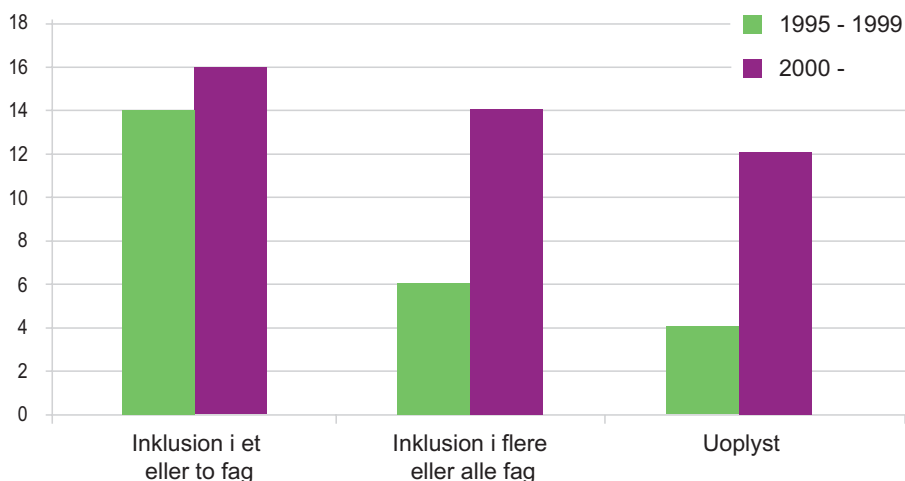
“... clearly specified teaching strategies that have shown in controlled research to be effective in bringing about desired outcomes in a delineated population of learners.”

På trods af at effektforskning inden for det pædagogiske område ikke er uproblematisk, og at der fortsat er behov for yderligere forskning på området, er der dog på nuværende tidspunkt nogen viden om, hvilke undervisningsstrategier der fremmer en inkluderende praksis. Det er fortsat sådan, at der kan være langt mellem forskningens resultater og praksis. Dette skyldes blandt andet, at en del forskning fortsat ikke er i en tilgængelig form for lærere. Det systematiske review er rettet mod at formidle forskning til praktikere på en struktureret og forståelig måde.

De 65 studier

Forskningskortlægningen har analyseret hele den internationale inklusionsforskning – mere end 10.000 referencer – med henblik på at finde præcis de studier, som er relevante for kortlægningens særlige optik. Der er fundet 65 sådanne studier, som er genbeskrevet i forskningskortlægningen. Af de 65 er 43 studier vurderet til at have en middel eller høj evidensvægt. Det er kun disse 43 studier, der vil indgå i forskningssyntesen. Det fremgår af gennemgangen af de 65 studier, at 80 procent af studierne er studier fra USA og Storbritannien. Der er få europæiske undersøgelser og kun én undersøgelse fra de nordiske lande. Denne er gennemført i Sverige. Der er ingen danske eller norske studier, der lever op til reviewets inklusionskriterier.

Det kan tyde på, at forskning i inklusion i de skandinaviske og europæiske lande i større grad er kvalitativt udformet og i højere grad har karakter af deskriptive

Figur 1: Inklusionstiltag og fag

studier. Det overordnede sigte for 85 procent af studierne er at undersøge sammenhænge mellem variable eller udtale sig om effekter ved en given indsats.

Forskningen består ikke af mange store studier, men derimod af mange mindre. De hyppigst anvendte dataindsamlingsmetoder er spørgeskema, curriculumbaserede test og observationer efterfulgt af interviews.

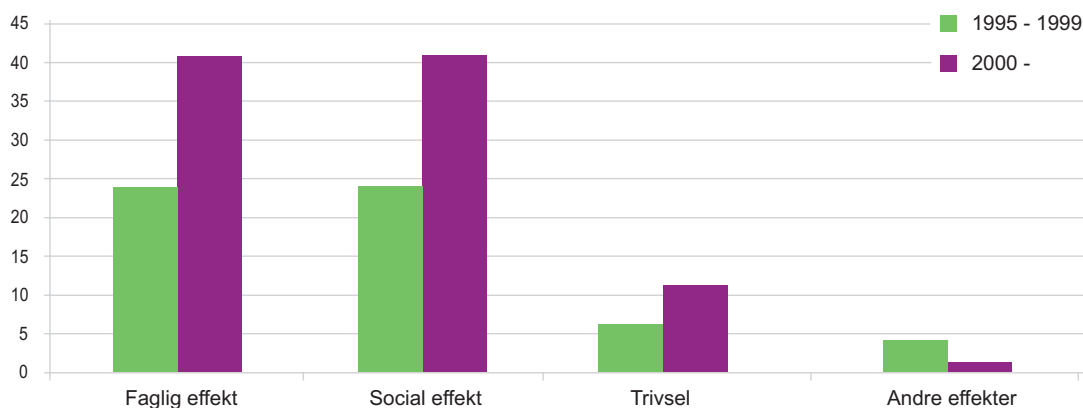
Der er ikke et entydigt mønster i antallet af fag, inklusion sættes i relation til. Knap halvdelen af undersøgelserne ser på inklusion i forhold til et eller to fag. En tredjedel af studierne undersøger effekter af inklusion i flere eller alle fag, og lidt mindre end en tredjedel undersøger effekter af inklusion bredt og løstrevet fra specifikke fag (se figur 1).

Figur 2 viser, hvilke effekter der er målt på i de forskellige studier. Der er lige mange studier, der måler faglig og social effekt, og der forekommer ingen forskydning over tid. Der er færre studier, der måler trivselseffekt, dog er der sket en lille stigning fra 2000.

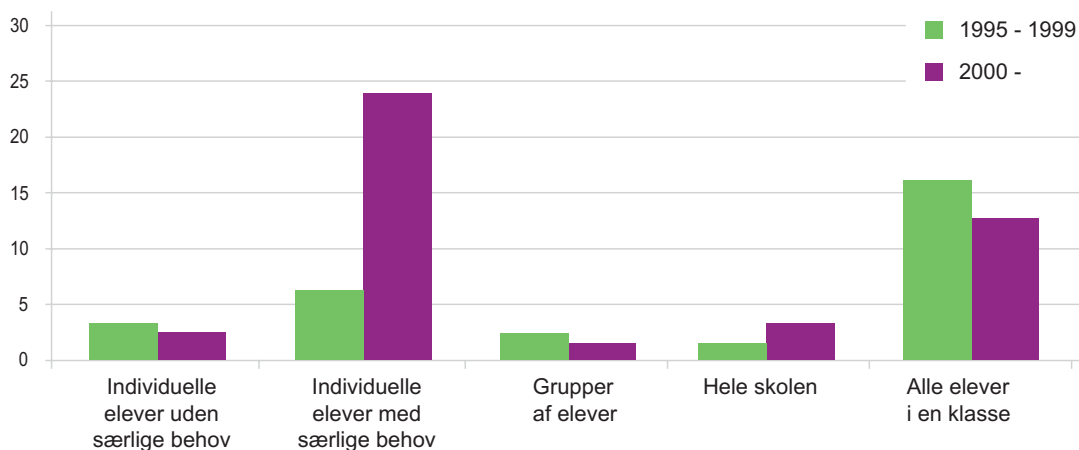
Blot fem studier måler på andre effekter. De effekter, der er målt på i disse studier, er blandt andet læreradfærd, skolemiljø og skoleledelser. International forskning (Mittler 2000, 2008) understreger, at skoleledelsens rolle i forhold til udviklingen af en mere inkluderende praksis på skoler er essentiel.

Den reviewspecifikke gennemgang viser, at der er en stor mængde undersøgelser, der har reaktive i stedet for præventive foranstaltninger. Cirka halvdelen af undersøgelserne undersøger inklusion i relation til hele klassen eller enkeltindivider, heraf elever med særlige behov i 95 procent af undersøgelserne. Det er interessant, at inklusionsinterventionerne i 46 af studierne foregår i klassen. Hele skoleinterventioner er sjældne i studierne (se figur 3).

63 procent af studierne er rettet mod at imødekomme de behov, der er hos elever med særlige behov, og 25 procent er rettet mod at opretholde eller etablere et passende læringsmiljø. Der er ganske få studier med det overordnede formål at skabe en følelse af fællesskab i klassen.

Figur 2: Effekter, der er målt på, i de forskellige studier

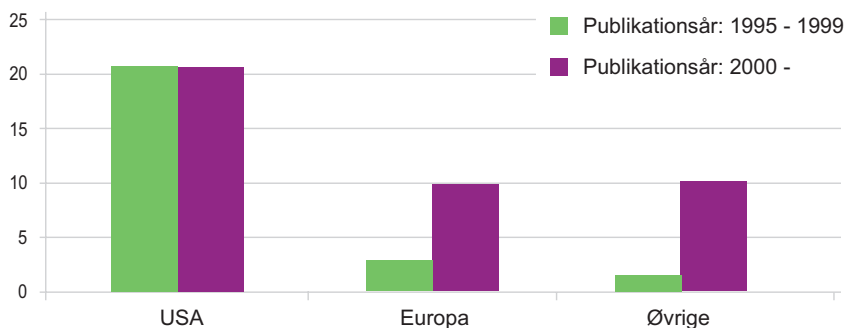
Figur 3: Målgrupper for inklusionsinterventionerne

Inklusion, effekt og design

I perioden 1995-2002 i USA foregik en debat omkring uddannelsesforskningen, som fik afgørende betydning for den fremtidige forskning på området. Adskillige rapporter udkom, hvor videnskabelig mangelfulhed i uddannelsesforskningen blev fremhævet. Kritikere af uddannelsesforskningen anklagede de design, som mange af studierne anvendte, for at være inferiorer, da kvaliteten af data var ringe, og at resultaterne fra de fleste studier ikke var troværdige. Mellem 1999 og 2002 blev der vedtaget flere love,

hvor der som ny standard for uddannelsesforskningen blev stillet som krav, at forskningen skulle udføres som randomiserede kontrollerede forsøg (RCT) (Walters, Lareau og Ranis 2009). Figur 5 er en oversigt over, hvornår og i hvilke lande de 65 studier er publiceret første gang.

I Europa (EU, de europæiske regeringer og i de politiske administrative systemer) er der ikke samme udbredte opfattelse af, at evidensbaseret viden og det

Figur 4: Studier fordelt på lande og publikationsår

eksperimentelle design skal have forrang som forskningsparadigme.

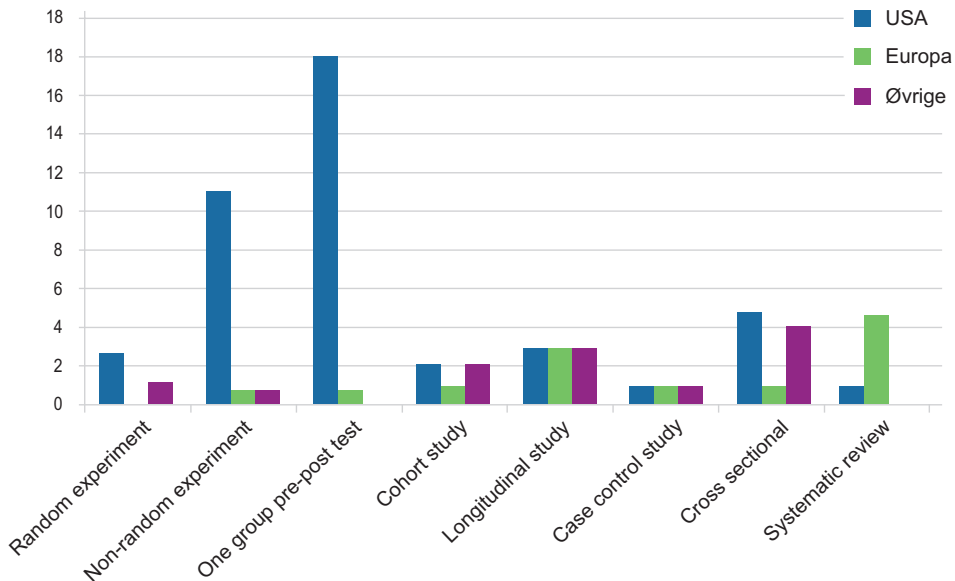
I Skandinavien er der en stigende interesse for, at efektevaluering kommer til at spille en større rolle i offentlige programmer (Krogstrup 2011). Det kan i den forbindelse nævnes, at de to første danske RCT-forsøg på skoleområdet er gennemført i skoleåret 2011-2012.

Figur over de forskellige forskningsdesign, der er benyttet i de 65 studier fordelt på lande.

Figuren viser, at de stærke eksperimentelle design fylder meget i den amerikanske forskning, hvorimod de øvrige design er lige hyppigt anvendt i Europa og USA. Der vil således være mulighed for at etablere

en syntese, som er baseret på stærke kvantitative design.

En narrativ syntese af de 43 undersøgelser er ved at blive udarbejdet. Syntesen vil give indsigt i, hvad forskningen som helhed viser: Hvilke inklusions-tiltag har en evidensbaseret effekt? Endvidere vil syntesen give mulighed for, at de tiltag, der sættes i værk politisk og i praksis, ikke vil blive udviklet blot på baggrund af en begejstring for eller en antipati mod inklusion, men vil kunne danne baggrund for en evidensinformeret praksis. På baggrund af syntesen udgives en bog med titlen *Viden om inklusion* rettet mod lærere og skoleledere med en nærmere beskrivelse af de inklusionsforanstaltninger, der indgår i de 43 undersøgelser. Begge opgaver ser vi frem til at løse i Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning i de kommende måneder.

Figur 5: Studierne fordelt på lande og forskningsdesign

Litteratur

- Egelund, N. & Tetler, S. (red.) (2009): *Effekter af specialundervisningen. Pædagogiske vilkår i komplicerede læringsituationer og elevernes faglige, sociale og personlige resultater*. Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag.
  - Hofstetter, C.H. & Alkin, M.C. (2002): "Evaluation use revisited". I Nevo, D. & Stufflebeam, D. (eds.): *International Handbook of Educational Evaluation*. Klunner Academic Press.
  - Krogstrup, H.K. (2011): *Kampen om evidens. Resultatmåling, effektevaluering og evidens*. Hans Reitzels Forlag.
  - Mitchell, D. (2008): *What Really Works in Special and Inclusive Education. Using Evidence-based Teaching Strategies*. Routledge.
  - Mittler, P. (2000): *Working Towards Inclusive Education. Social Contexts*. David Fulton Publishers.
  - Walters, P.B.; Lareau, A. & Ranis, S.H. (2009): *Education Research on TRIAL. Policy Reform and the Call for Scientific Rigor*. Routledge.
-